

Menkıbeler Işığında

ABDULVAHAB GAZİ

BE YAYINLARI

Yayın No: 28

Menkıbeler Işığında
Abdulvahab Gazi

Alim YILDIZ

ISBN

978-605-5059-17-0

Kapak - Dizgi

Simendifer Ajans

Baskı

Dumat Ofset

Sertifika No

14021

Sivas - 2015

Menkıbeler Işığında

ABDULVAHAB GAZİ

Alim Yıldız

BE YAYINLARI

Alim Yıldız;

1968 yılında Sivas'ta doğdu. İlk ve orta öğrenimini Sivas'ta, Yükseköğrenimini Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde tamamladı. Aynı fakültede Türk-İslam Edebiyatı alanında yüksek lisans yaptı. İstanbul, Aydın ve İzmir'de öğretmenlik görevinde bulundu. 1998 yılında Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk İslam Edebiyatı ana-bilim dalında araştırma görevlisi oldu. Doktora çalışmasını Dokuz Eylül Üniversitesi'nde tamamladı. 2004'te Yardımcı Doçent, 2006'da Doçent, 2012'de Profesör oldu ve hâlen Cumhuriyet Üniversitesinde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır.

Değişik gazete ve dergilerde şiir ve yazıları yayımlandı. Muştı ve Buruciye Edebiyat dergilerinde yayın yönetmenliği, Sultanşehir Dergisi'nde sanat danışmanlığı görevini üstlendi.

Şiirlerinden bir kısmı bestelendi. "Şair ve yazar M. Akif İnan Şiir Yarışması"nda birincilik ödülü aldı.

Türkiye Yazarlar Birliği üyesi olan yazarın, Af Dilekçesi adlı bir şiir kaseti ile ilmî toplantılarda sunduğu çok sayıda tebliği ve çeşitli dergilerde yayımlanan ilmî makaleleri vardır.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz	9
Edebiyatımızda Menâkıbnâmeler	11
Şemseddin Sivasî'nin Abdulvahab	
Gazi Menâkıbı	17
Şemseddin Sivasî (1520-1597)	17
Menâkıb	19
Metin	22
Ahmed Hamdî'nin Abdulvahab Gazi	
Menâkıbı	27
Ahmed Hamdî (? - 1732'den sonra)	27
Menâkıb	31
Metin	34
Numan Efendi'nin Abdulvahab Gazi	
Mersiyesi	47
Numan Sabit (1696-1768)	47
Mersiye	49
Metin	51
Ahmed Suzî'nin Abdulvahab Gazi	
Menâkıbı	55
Ahmed Suzî (1765-1830)	55
Menâkıb	57
Metin	62
Netice-i Kelam	77
Kaynakça	79

ÖN SÖZ

Anadolu'nun çeşitli yerleşim birimlerinin yüksek noktalarında tek mezarlar bulunmaktadır. Bazen bir şehrin en sarp yamacında bazen de bir ilçenin hemen üzerindeki tepede bulunan bu mezarlarda yatan kimseler o beldenin halkı tarafından Gazi, Dede, Baba gibi isimlerle anılırlar.

Ne zaman yaşadıkları ve kimliklerine dair kesin tarihi bilgiler bulunmayan bu insanlarla ilgili o beldenin sakinleri arasında nesilden nesile aktarılan menkıbeler vardır.

Abdurrahman Gazi, Seyit Gazi gibi “Gazi” namıyla anılanların büyük çoğunluğu sadece bir beldede değil farklı beldelede de bir türbe olarak karşımıza çıkar.

Buldukları beldenin manevi bekçileri olarak görülen bu zatlar, genellikle Emeviler döneminde Anadolu'nun İslamlaşması sürecinde etkin rol oynamış, savaşa katılmış ve şehit düşmüş kimselerdir.

Sivas'ta da böyle türbeler vardır. Ahmet Turan Gazi ve Abdulvahab Gazi bunların başında yer alır.

Danimentname ve Battalname’de de isminden bahsedilen Abdulvahab Gazi’nin, Sivas dışında Bayburt, İznik, Bolvadin, Muş, Ahlat, Harput, Baskil gibi on beş ayrı yerde türbesinin olduğu da bilgilerimiz arasındadır.

Sivas halkı tarafından “Hz. Peygamber’in Sancaktarı” olarak bilinen bu zatla ilgili yine Sivaslı dört şair tarafından biri mersiye, üçü menakıbnâme türünde dört eser kaleme alınmıştır.

Bu kitap Şemseddin Sivasî, Ahmed Hamdî, Numan Sabit ve Ahmed Suzî’ye ait olan bu eserlerin derli toplu bir hale getirilmesi amacıyla hazırlanmıştır.

Böylece Ahmed Suzî’ninki dışında günümüze kadar bilinmeyen/bulunamayan diğer üç esercik de ilk kez gün yüzüne çıkarılmıştır.

Yaptığımız bu mütevazı çalışmanın şehrin tarih ve kültürüne küçük bir katkı sağlaması bizim mutluluğumuz olacaktır.

EDEBİYATIMIZDA MENAKİBNÂMELER

İslâm edebiyatlarında bir velînin hayatı etrâfında oluşmuş olan menkıbeleri ya da kerâmetleri anlatan dînî-tasavvufî eserlere menâkıbnâme denilmektedir.

Başlangıçtan itibaren iki tür menâkıbnâme yazılmıştır. Birincisi, dînî kahramanların, din uğruna savaşanların biyografik hayatları, mâcerâları ve olağanüstü kuvvetlerinden söz eden, Dânişmendnâme ve Battâlnâme gibi destânî ve hamâsî menâkıbnâmeler; ikincisi, zühd ve takvâsıyla şöhrat bulmuş velîleri konu edinen menâkıbnâmelerdir. Velîlere ait menâkıbnâmeleri de işlenen konular itibarıyla üç kısma ayırmak mümkündür.

1. Zühd ve takvâsıyla öne çıkan velî menâkıbnâmeleri (İbrahim Edhem (ö. 778) vb. gibi).
2. Tarikat kurucusu velîlerin menâkıbnâmeleri (Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî (ö. 1273) vb. gibi).

3. Zühd ve takvâ adı altında siyâsî bir akımın savunucusu olan velîlerin menâkıbnâmeleri (Bedreddin Simâvî (ö. 1420) vb. gibi).

Menâkıbnâmelerin daha çok tekke-tasavvuf muhitinde gelişmesi ve halka yönelik olması bu tür eserlerde sâde ve yalın bir dil kullanılmasına sebep olmuştur. Menâkıbnâmelerin diğer edebî eserlerden ayrılan yanları, telif veya derleme olsun, çoğunlukla kısa bölümler hâlinde tertip edilmiş, şekil, içerik, dil ve uslûp özellikleridir. Halk zihninde iyice yer etmiş olan kerâmet nevinden olağanüstü hadiselerin değişik tip ve zümrelere mal edilmesiyle yer yer anonim birer nitelik kazanan olayların yer aldığı menâkıbnâmelerin bir kısmı, tarihî gerçeklere tam bir uygunluk gösteren kronolojik eserlerdir. Konu edilen velîler hakkında en güvenilir kaynak olan bu tür menâkıbnâmeler, rastgele derlenmiş menâkıbnâmelerden çok daha değerli kültür eserleridir. Bunlardan pek çoğunda, meşhur tekke şairlerinin şiirlerine yer verilmiştir.

Tasavvufî akımların IX. yüzyıldan itibaren gelişmeye başlamış olması nedeniyle yaygınlaşan menkıbelerin ilk örnekleri, büyük velilerin yaşadıkları bölgelerde yazılmış olan tarih kitaplarında görülür. Tabakât kitaplarının yazılmaya başlandığı X. yüzyılda çeşitli tasavvufî eserlerde menkıbelere oldukça geniş yer verilmiştir. Sülemî'nin *Tabakâtu's-Sâfiyye*'si, Kuşeyrî (v. 465/1703)'nin *er-Risâle fî İlmi't-Tasavvuf*'u, Ebû Nu'aym'ın *Hilyetü'l-Evlîyâ'sı* ve Hucvirî (v. 470/1077)'nin *Keşfü'l-Mahcûb*'unda velîlere dair menkıbeler bulunmaktadır.

İlk müstakil menâkıbnâmelerin ortaya çıkışı XI. yüzyılda görülür. Arap edebiyatında görülen bu tür çalışmaların yoğunluğu, büyük velîler ile çevrelerindekiilerin menkıbelerini didaktik bir muhtevâ ile anlatır. *Devbatü's-Safâ ve Esrârü't-Tevhîd fî Makâmâtî's-Şeyh Ebî Sa'ûd* bu türün örneklerindedir. Bundan sonra, çerçeve daha da genişlediğinden, tarikat içinde önemli bir yeri olan birçok velî için menâkıbnâmeler yazılmaya başlanmıştır. Özellikle XIII. yüzyıldan sonra, İslâm dünyasının hemen her yerinde kuvvetli bir menâkıbnâme edebiyatının ortaya çıktığı görülür. Arapça menâkıbnâmelerin yanında Farsça ve Türkçe olarak da menâkıbnâmeler yazılmıştır.

Menâkıbnâmeler, yazıldıkları dönemlerin bir bakıma dinî, siyâsî, psikolojik ve sosyal panoraması niteliğini taşır. Menâkıbnâmeler Hıristiyan edebiyatlarında da önemli bir yer tutmuş ve XIX. yüzyıldan itibaren Avrupalı bilginler, bu tür batılı eserleri dinî, tarihî ve sosyolojik açıdan araştırmaya ve incelemeye başlamışlardır.

Menâkıbnâme geleneği Türkler arasında oldukça yaygındır. Karahanlı Devleti'nin ilk hükümdârı Satuk Buğra Han'ın kişiliği etrafında yazılmış olan *Tezkire-i Satuk Buğra Han*'dan itibaren Türk toplumlarında oldukça rağbet gören *Alp-Eren hikâyeleri* menkıbevî bir üslupla anlatılmıştır. İslâm'ı, daha çok tasavvuf yoluyla öğrenen ve yaşayan Orta Asya Türkleri arasında Şamanların ve Budist azizlerin gösterdikleri olağanüstü hâllerin hâlâ canlılıklarını korumuş olmaları menâkıbnâmeler için yeterli ortamı ha-

zırlamıştır. Bu nedenle Orta Asya'da ilk Türk tarikatı olan Yeseviyye'nin kurucusu Ahmed Yesevî'nin menkıbeleri, bütün Türkler arasında kolayca yayılmıştır.

Gerek Selçuklular gerekse Moğollardan kaçıp Anadolu'ya gelen İran asıllı mutasavvıflar arasında sözlü bir gelenek hâlinde gelişen menkıbeler, XIII. yüzyıldan sonra Anadolu'da canlanan tasavvufî hayatın da etkisiyle yazıya geçirilmeye başlanmıştır. XIV. yüzyılda Abdalân-ı Rûm adı verilen savaşçı dervişlerin etkileri sadece tarikat çevrelerinde değil, halk ve asker arasında da geniş yankılar uyandırmıştır. XV. yüzyıldan itibaren menâkıbnâme türü Osmanlı sahasında büyük bir gelişme göstermiş ve tekke ve zâviyelerin kapatılmalarına kadar da yaygın bir şekilde yazılmaya devam edilmiştir.

Türk edebiyatında yüzden fazla menâkıbnâme kaleme alınmıştır. Bunlardan çoğu, edebiyat tarihi için de çok değerli kaynak özelliği taşımaktadırlar.

Bu eserler, muhteva olarak, Sâkıb Mustafa Dede'nin *Sefîne-i Nefîse fi'l-Menâkıbı'l-Menleviyye*'si, Yusuf Sinân'ın *Silsile-i Tarikat-ı Sünbüliyye* isimli eseri ile Ebû Rıdvân Sâdık Vicedânî'nin *Tomar-ı Turuk-ı Aliyye*'si gibi, ya bir tarikata âit olurlar, ya da Müstakîmzâde Saadeddîn'in *Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam*'ı; Şevkî-i Kadîm'in *Menâkıb-ı Emîr Sultân*'ı; Abdurrazzâk'ın *Menâkıb-ı Şeyh Vefâ*'sı ve Şeyh Enîsî'nin *Menâkıb-ı Akşemseddîn*'i gibi bir veliyi konu edinirler.

Türk edebiyatında manzum menâkıbnâmeler de oldukça önemlidir. Sünbül Sinan ve silsilesi için Muhammed Kayyımzâde ve Kürkçüzâde'nin *Silsiletü'n-Nûr*'u, Lokmânî Dede'nin *Menâkıb-ı Mevlânâ*'sı ile Derviş Ahmed'in *Menâkıbnâme-i Kemâl Ümmî* isimli eseri manzum menâkıbnâme örneklerindedir.

Türk edebiyatında, yazarı bilinmeyen *Menâkıb-ı Abdülkâdir Geylânî*, *Menâkıb-ı Seyyid Ahmed er-Rifâ'î* ve *Velâyetnâme* gibi önemli menâkıbnâmeler de vardır .¹

---

¹ Menâkıbnâmelerle ilgili bkz. Ahmet Yaşar Ocak, *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıb-nâmeler*, Ankara 1997; Ahmet Yaşar Ocak, Mustafa Kutlu, *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul 1986, VI, 253-257; İskender Pala, *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara tsz., s. 329-331.

ŞEMSEDDİN SİVASÎ'NİN ABDULVAHAB GAZÎ MENÂKIBI

Şemseddin Sivasî (1520-1597)

Kanunî Sultan Süleyman'ın tahta çıktığı yıl olan 1520'de Zile'de doğan Şemseddin Sivasî 1563 yılında Halvetî şeyhi Abdülmecid Şirvânî'den hilafet almış olarak, 44 yaşında iken 1564 yılında Sivas'a hicret etmiştir. Bazı sebeplerle daha önceden birkaç kez Sivas'a geldiğini bildiğimiz Şemseddin Sivasî, yine bir iş için Sivas'ta bulunduğu bir sırada Sivas valisi Hasan Paşa ziyaretine gelerek, yeni yaptırmış olduğu Meydan Camisi'ne vaiz olması ricasında bulunur. Şemseddin Sivasî bu teklifi çeşitli bahanelerle reddeder. Paşanın ısrarı karşısında şeyhinin ve babasının rızasıyla ancak gelebileceğini söyler. Bunun üzerine Hasan Paşa, Zile'ye çeşitli hediyelerle adamlarını göndererek babası Ebülberekât Mehmed Efendi ve şeyhi Abdülmecid Şirvânî'den izin ister. Bunlar, kararı Şemseddin Sivasî'ye bı-

rakarak istihare etmesi tavsiyesinde bulunurlar. Şemseddin Sivasî istihare ettikten sonra “Hicret, enbiya ve evliya sünnetidir, Sivas da arz-ı mukaddese daha yakındır” diye düşünerek Sivas’a gelmeye karar verir². Hasan Paşa yine adamlarını göndererek Şemseddin Sivasî’nin göçünü Sivas’a getirtir. Ağabeyi İbrahim Efendi’yi de yanına alan Şemseddin Sivasî, yolda paşanın adamlarına Sivas’ta nerede konaklayacağını sorduğunda Güdük Minare’nin yanında kendisi için bir ev hazırlandığını öğrenir. Şemseddin Sivasî, vefat edinceye kadar aynı zamanda Sivasî dergâhı da olan bu yerde yaşamıştır.

Şemseddin Sivasî, Sivas için şunları söyler: “Yerleşip kaldığımız bu yurt bize çok uğurlu ve hayırlı oldu. Neşri-ülûm ve ekseri tasnîfâtım, hizmet-i irşâdım hep burada oldu. Atiyyeleri bahşeden Cenâb-ı Allah, lütuf ve kereminden bu hicret bereketiyle bana çok evlad ve ahfâd da ihsan buyurdu.”³

Sivas’a gelişinden sonra o günkü adıyla Hasan Paşa Camisi’nde vaaz vermeye başladı. Kısa zamanda büyük bir şöhrete ulaşan Şemseddin Sivasî’nin Cuma vaazlarında camide birbirlerinin sırtına secde edecek derecede cemaat oluyordu. Her gün sabah namazından sonra Esmâ-yı Hüsnâ, Yasîn ve sair ayetler okunur, kuşluk vaktine kadar

² Recep Sivasî, *Hidayet Yıldızı*, (Haz. M. Fatih Güneren), İstanbul 2000, s. 38.

³ Recep Sivasî, *age*, s. 39.

da zikir meclisi devam ederdi. İşrak namazı kılındıktan sonra cemaat dağılırdı. Cuma ve Pazartesi günleri vaaz verir, Ramazan ayında da her gün Mevlanâ'nın Mesnevî'sini okurdu.

Şemseddin Sivasî otuz üç yıl bu camide vaaz ve irşad faaliyetinde bulunmuştur. Sivas'a hicretinden önce Zile'de Süleymâniye (1556), Hallü'l-Meâkîd (1560) isimli iki eser yazan Şemseddin Sivasî, Sivas'ta yaşadığı süre içerisinde de manzum ve mensur 22 eser daha kaleme almıştır.

1597'de vefat eden Şemseddin Sivasî, Meydan camisinin batısında bulunan türbeye defnedilmiştir.

Menâkıb

Süleymaniye Kütüphanesi Hüseyin Şemsi Güneren bölümünde bulunan 2 nolu mecmua içerisinde yk.145b-147a'da Şemseddin Sivasî'nin Abdulvahab Gâzi'yi anlatan bir risalesi tarafımızdan tespit edilmiştir. Söz konusu mecmua şairin çok sayıda kitabını ihtiva eden 334 vaktan müteşekkil bir yazmadır. Şairin, mecmua içerisinde yer alan Nakd-i Hatır isimli eseri yk.145a'da sona ermekte ve 145b'de menakıb-nâme başlamaktadır.

Eserin başında herhangi bir başlık yer almamaktadır. Yazar, Sivas'ta medfun bulunan velîlerden bahisle kitabı onların zikriyle sonlandırmak istediğini çünkü salihlerin anılması sırasında rahmetin ineceğini söyleyerek Abdulvahab Gazi menâkıbını anlatmaktadır. 147a'da biten Abdulvahab Gazi menâkıbından sonra 147b'de Sivas'ta medfun bulunan velîlerin sadece isimlerine yer verilmektedir. Bu isimler; Hoca İmam, Baba Çevgânî, Şeyh Çoban, Şeyh Erzurûmî, Yûsuf Halîfe, Şeyh Âdil, Ali Baba, Şeyh Şihâbüddîn ve Hacı Şahin'dir. 148a'da dua ile eser sona ermektedir. Burada müstensih olarak İbrahim bin Uğurlu ismi ile h. 1116 (m. 1703-1704) tarihi yer almaktadır.

Gençliğinde Hz. Peygamber'e seferde ve hazerde hizmet eden Abdulvahab Gazi, çeşitli seferlerde sancaktar olarak görevlendirilmiş ve bu hizmetlerinden dolayı Hz. Peygamber'in uzun ömürlü olması duasına mazhar olmuştur. Bir gün Hz. Peygamber ashabıyla otururken "Acâib-i sun'-ı Hudâ'dan gördüklerinizi anlatın" dediğinde Abdulvahab, Rum diyarının ve ahâlisinin güzelliklerinden bahsederek "nolaydı sultânım ol vilâyeti dâr'l-İslâm olaydı" demesi üzerine Hz. Peygamber o diyarın ümmetine nasip olması için dua etmiş ve hemen akabinde bu duasının kabul edildiği Cebrail

tarafından kendisine bildirilmiştir. Bu müjdeyi ashabına bildirdiğinde hazır bulunanlar bundan mutlu olmuşlardır. Abdulvahab Gazi'nin mecliste bulunanlardan herhangi birinin o zamana ulaşip ulaşmayacağını sorduğunda yine Cebrail tarafından soru soranın o döneme ulaşacağını bildirmiştir. Hz. Peygamber'den iki yüz yıl sonra Abdulvahab Malatya'ya gelerek Cafer isimli komutana Hz. Peygamber'in "umûr-ı dîn"e dair vasiyetini bildirmiş ve onunla birlikte savaşlara katılmıştır. Sivas yakınlarında yaptıkları bir savaşta Cafer, Ahmer isimli bir Rum komutanını yenmiş, Ahmer'in Müslüman olması üzerine Ahmed Turan ismini almış, Ahmer'de Cafer'e Battal ismini koymuştur.

Ahmed Turan ve Abdulvahab bir savaşta Sivas'ın doğusunda bulunan Soğuk Çermik civarında şehid düşmüşlerdir. Ahmed Turan Soğuk Çermik'in üstünde bulunan bir kaya üzerine defnedilmiş, Abdulvahab'ın cenazesi ise nehre düşmüş ve sel vasıtasıyla Sivas civarına sürüklenmiş ve üzeri kumla kapanmıştır. Sivas'tan bir azizin rüyasına giren Abdulvahab, bedeninin oradan çıkarılmasını istemiş, o kişi de Abdülvehhab'ın şehit düştüğü andaki gibi bozulmadan kalan cenazesini, işaret edilen yerden çıkararak nehrin üzerinde bulunan ve bugün Yukarı Tekke olarak bilinen yere defnetmiştir.

Metin

[145b] Ve bilgil mahrûse-i Sîvâs'un kenârında evvelâ ashâb-ı Rasûl'den salla'llâhu 'aleyhi ve 'alâ ashâbihî ve âlihî ecma'in Abdulvehhâb Gazi ve refîkîhi fi'l-esfâr ve'l-megâzî medfûndur ve kubbe-i pürenvârları medâr-ı erbâb-ı hâcât ve mezâr-ı ashâb-ı münâcât olmuştur radiya'llâhu 'anh ve kaddese sırruh ve bilgil ki sa'âdetle Rûm'a gelmelerinün sebebi 'alâ mâ vecedtü fi's-siyeri'l-'uhdeti 'ale'r-râvî budur ki cüvânlığı âleminden Rasûl-i ekreme sallallâhu aleyhi ve sellem seferde ve hizada hidmet idegelmiş idi ve üç def'a hazret-i sallallâhu aleyhi ve sellem 'ammereke'llâh yâ Abdulvehhâb diyü tûl-ı ömle duâ kılmuşlardı ve bir seriyye gönderdükle alem-i nusret-şiâr ve fırsat-deyyârı kendü yed-i mübârekesiyle Abdulvehhâb'un destine sunup duâlar buyurmuşdı ve bir gün beşeriyet muktezâsıyla Hazretün sallallâhu aleyhi ve sellem mir'ât-ı mücellâlarında gubâr-ı gumûm vâkı' olup ashâbdan huzzâra yarar acâib-i sun'-ı Hudâ'dan görmüş var ise söylen diyü buyurduklarında hemân Abdulvehhâb kıyâma gelüp Yâ Rasûlallâh seyâhatim zamânında Rûm'a varmışdum görürem

bir iklimdür ki cibâli pür-eşcâr ve bazısı zât-ı es-
mâr ve tecrî min hilâlühâ'l-enhâr virür mânend-i
âb-ı hayât çeşmânı şîrîn ve evdiyelerde eşmeler
gûyâ rimâli zerrîndür sahrâlarında murûcî mûri-
sü'l-ferah ve mezârî'î envâ-ı zürû'dan dâfiü'l-ha-
rac bâg ve bostânı esnâf-ı meyveden meşhûn
ve gülistânı şükûfe-i şettâdan gûn-â-gûn bahârî
cinândan nişân ve harîfi hırmîni-ni'ne'lvân
kurâları birbirine karîb ve ma'mûr havâlîsi dür-
lü menâfi'ile ma'mûr ricâlden ahâlîsi muhibb-i
gurebâ ve nisâsı hüsnde münteha'l-kıssa ol vilâ-
yetün şeâmet-i küfrden gayri aybı yok diyü vasf
idüb nolaydı sultânım ol vilâyet dâru'l-İslâm
olaydı didüğünde Hazret-i sallallâhu aleyhi ve
selem Yâ Rab ol vilâyeti ümmetime nasîb eyle
diyü duâ idicek hemîn Cibrîl-i emîn nâzil olup
Yâ Muhammed sana müjde olsun ki ol vilâyetle-
ri senün ümmetine Hazret-i Hak va'de buyurdu
ve senden iki yüz yıl sonra Rûm şehirlerinden
Malâtiyye şehrinde evlâdunuzdan Cafer nâm bir
pehlivân zuhûr idüb vilâyet-i Rûm'da çok bilâd
feth idecekdür didükde ashâb şâd olub hemân
Abdulvehhab durub Yâ Rasûlallâh acabâ bu
gürûhdan ol zamâna irişür var mı ola diyicek
Cibrîli emîn aleyhi's-selâm cevâb buyurdılar ki
Yâ Rasûlallah senün ümmetünden işbu sâil tûl-ı
ömrlle buyurdugun duâ berekâtında ol zamâna
irecekdür ve anlarla gazâlar kılacakdur ve ol

Cafer'e bunlar ile vasiyyet irsâlinüz hikmetdür didükde Hazret de sallallâhu aleyhi ve sellem Cafer'e umûr-ı dînden vasiyyetler buyurup Hazret-i risâlet-penâh devrinden iki yüz sene geçükde Abdulvehhâb vasiyyeti teslîm niyetine şehri-i Malâtiyye'de Cafer'i kuvvet-i şebâbında pehlivanlık sadedinde bulup ve emâneti teslîm kılup min ba'd andan mufârakat itmeyüp bilâd-ı Rûm'da gazâlar iderek mahrûse-i Sîvâs kurbunda vâki deyr-i Şemmâs üzerinde azîm kıtâl olup be-âhir Cafer kâfir pehlivanlarından Ahmer nâm pehlivan ile musâraa idüp ve Cafer gâlib olub katl mahallinde iken hidâyet-i Rabbâniyye yâri olup Ahmer pehlivan şeref-i îmân ile müşerref oldukda ol pehlivan Cafer'in lakabın Battal urup Cafer de Ahmer'ün adın Ahmed Turan komışlardı şimdi şöhetleri bu nâm ile olmuşdur ve Ahmed Turan ve Abdulvehhâb pehlivan ol ma'rekede bu ikisi şehîd düşüp Ahmed Turan Sîvâs'dan cânib-i şarkda beş mil mikdârı Sovuk Çermik dimekle meşhûr ılcanun üstünde kaya üzre medfûndur yezâr ve yeteberrek rahimehullâh ve kaddese sırrah Ammâ Abdulvehhâb Gâzî şehîd oldukdan sonra cism-i şerîfleri nehre düşüp ve seyl civâr-ı Sîvâs'a getirüp bir müddet mâşâallâh taht-ı rimâlde mestûr oldukdan sonra erbâb-ı küşûfdan bir azîz âlem-i misâlde Abdulvehhâb Gâzî'ye mülâkî olup cismimüzi işbu

seylden çıkar diyü işâret buyurdıklarında ol azîz de a'yânı cem idüp mahall-i müşârün ileyhe hufr oldukda cism-i şerîfleri dem-i şehâdetde mahlût zuhûr itdükde cem'-i müslimîn bu keşfi ayn-ı kerâmet bilüp nehrün üstündeki kayanun üzerine defn olunmuşdur ve kubbe-i mübârekesi her taraftan müşâhededür ve türbe-i mübâreklerinde bir mehâbet vardır ki zâirinden her kim görürse ihtizâz ve ikşî'râr üzre olur ve sâhalarında icâbât-ı daavât şöhret bulmagın âvân-ı istigâse ve ez mân-ı istikâda âmme-i nâs anda çok eser-i azîm müşâhede iderler radiyallâhu anh ve kudise sırruh ve evsale ileynâ birreh.

24

AHMED HAMDÎ'NİN ABDÜLVAHAB GAZİ MENÂKIBI

Ahmed Hamdî (? - 1732'den sonra)

XVII-XVIII. yüzyılda yaşamış olan Ahmed Hamdî'nin doğum tarihi hakkında kesin bir bilgi yoktur. Şairle ilgili bilgi veren iki kaynaktan birisi Vehbi Cem Aşkun'un *Sivas Şairleri*, diğeri ise İbrahim Arslanoğlu'nun *Sivas Meşhurları*'dır.

Bu iki eserde de şairle ilgili bilgiler oldukça sınırlıdır. Buradaki bilgilere göre Sivas'ta doğan şair, Sarıhatipzâdeler diye bilinen köklü bir aileden ve Muzaffer Sarısözen'in büyük dedelerindedir. Vehbi Cem Aşkun doğum ve ölüm tarihini bilmediğini, fakat şairin XVII. yüzyılda yaşamış olduğunu söylerken⁴ İbrahim Arslanoğlu doğum tarihiyle ilgili herhangi bir tarih vermemektedir.

⁴ Vehbi Cem Aşkun, *Sivas Şairleri*, Sivas 1948, s. 168.

Şiirlerinden hareketle doğum ve ölüm tarihine yönelik bazı tahminlerde bulunmak mümkündür. Yazmış olduğu “Fihrist-i Âl-i Osmân” isimli kasidesi 1632-1730 yılları arasında saltanat süren Osmanlı padişahlarını konu almaktadır. Kasidede ele alınan son padişah 1730-1754 yıllarında tahtta bulunan Sultan I. Mahmud’tur. Bu da şairin bu iki tarih arasında hayatta olduğu sonucunu çıkarmaktadır. Şairin, annesi Ümmü Kadın’ın vefatına düşürdüğü tarih 1732’dir. Buradan da şairin 1732’den sonra vefat ettiği neticesi çıkmaktadır.

Doğumuna ait kesin bir bilgi yoksa da Abdulvahab Gazi Menkıbesini hicrî 1100 (m. 1688) tarihinde kaleme aldığı bilgisinden hareketle⁵ XVII. yüzyılın ikinci yarısında doğduğu tahmininde bulunabiliriz.

Ahmed Hamdî’nin babası, Sivas müftülüğü görevinde bulunan Abdurrahman Efendi, annesi ise Ümmü Kadın’dır. Abdurrahman Efendi’nin Ahmed Hamdî’den başka Mustafa⁶ ve Abdullah isimli iki oğlu daha vardır. Bu zatlardan Seyyid Abdullah Efendi, Sivas müftülüğü görevinde bulunmuş, dinî eserler telif etmiş ve 1732 tarihinde vefat etmiştir.⁷

⁵ İsmail Hakkı-Rıdvan Nafiz, *Sivas Şehri*, (Hazırlayan Recep Toparlı), Sivas 2005, s. 166.

⁶ Nakşi şeyhi olan ve bir de vakfiyesi bulunan Mustafa Efendi, Abdurrahman Efendi’nin büyük oğludur. bkz. Ebubekir Sıddık Yücel, “Sanhatipzâdelere Ait Üç Vakfiye”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarhatipzâdeler*, s. 16, 18, 22, 29,

⁷ Ali Avcu, “Müftü Abdullah Efendi’nin İki Risalesi”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarhatipzâdeler*, s. 165-166.1), Sivas 2005, s. 166.

Ahmed Hamdî'nin her ikisi de şair olan Numan ve Faik isminde iki oğlu vardır. Sarıhatıpzade ailesinin en meşhur isimlerinden biri, Sivas müftülüğü görevinde de bulunan Numan Efendi'dir.⁸ Ahmed Hamdî'nin diğer oğlu Faik hakkında fazla bir bilgi bulunmamaktadır.

Ahmed Hamdî'nin eğitimiyle ilgili de bir bilgi bulunmamaktadır. Aile fertlerinin ilmiye sınıfından oldukları düşünüldüğünde, şairin de Sivas'ta bulunan medreselerden birinde eğitim gördüğü sonucu çıkar. Şiirlerinde kullandığı kelimeler göz önünde bulundurulduğunda Arapça ve Farsçaya o dillerle şiir yazacak kadar hâkim olduğu anlaşılmaktadır.

İbrahim Aslanoğlu şairle ilgili “Şair, müderris, müftü ve Ulu Cami'nin mütevellisi idi. İstanbul'da öldü, ünlü divan şairi Nâbî'nin yattığı mezarlığa gömüldü.” ifadelerini kullanmaktadır.⁹

Ahmed Hamdî'nin Nakşî şeyhi olduğu, hacca gittiği, müderrislik yaptığı ve 2 Aralık 1728 tarihinde bir vakıf kurduğu bilinmesine¹⁰ rağmen, hangi medrese veya medreselerde müderrislik görevinde bulunduğuyla ilgili şu ana kadar ulaşılabildiğimiz net bir bilgi bulunmamaktadır.

---

⁸ Numan Efendi ile ilgili bkz. Salih Şahin, “Sarıhatıpzâde Seyyid el-Hâc Numan Efendi”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarıhatıpzâdeler*, s. 179-231; Hakan Yekbaş, “Sarıhatıpzâdelerden Numan Sabit Efendi ve Bilinmeyen Mî'râciyesi”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarıhatıpzâdeler*, s. 233-271.

⁹ İbrahim Aslanoğlu, *Sivas Meşhurları*, Sivas 2006, C. I, s. 427.

¹⁰ Bkz. Ebubekir Sıddık Yücel, *a.g.m.*, s. 23, 26.

Arslanoğlu'nun verdiği bilgilerden, şairin Sivas müftülüğü görevi ile mezarının İstanbul'da olduğu hususu şüphelidir. Aile üyelerinden Uğur Sarısözen'in bizzat yaptığı araştırmalarda gerek belediye kayıtlarında gerekse şair Nâbî'nin mezarı civarında böyle bir mezarın varlığına dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Divanında yer alan kasidelerinden¹¹ de şairin İstanbul'da bulunduğu dair bir netice çıkmamakta, aksine şairin ömrünü Sivas'ta geçirdiğine dair işaretler bulunmaktadır. Çünkü kaside yazdığı kişilerin tamamına yakını Sivaslıdır ve Sivas'ta görev yapan valilerdir. Bu nedenle, Ahmed Hamdî'nin Sivas'ta yaşadığını ve Sivas'ta vefat ettiğini düşünürüz. Bununla birlikte mezarının nerede olduğuyla ilgili herhangi bir kayda ulaşılamamıştır.

Ahmed Hamdî'nin Divan¹², Târîh-i Âl-i Osmân isimli müstakil bir kasidesi¹³ ve Menâkıb-ı Abdulvahab adını taşıyan bir mesnevisi bulunmaktadır. Şairin bunlar dışında bir başka eserinin olup olmadığı bilinmemektedir.

¹¹ Kasideleri için bkz. Recep Toparlı, "Ahmed Hamdî'nin Kasideleri", *Kültür Tarihimizde Sivash Bir Aile Sarıbatıpzâdeler*, s. 157-163.

¹² Alim Yıldız, *Ahmed Hamdî Divanı*, Buruciye Yayınları, Sivas 2011, s. 3-20.

¹³ Mehmet Arslan, "Edebiyatımızda Fihrist-i Şâhânlar ve Sivash Ahmed Hamdî'nin Fihrist-i Âl-i Osmân'ı", *Kültür Tarihimizde Sivash Bir Aile Sarıbatıpzâdeler*, s. 143-156.

Menâkıb

Halk arasında Hz. Peygamber'in sancaktarı olarak bilinen Abdulvahab Gazî, Sivas'ta Yukarı Tekke'de türbesi bulunan bir zâttır. Tarihî kişiliği ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamasına rağmen, halk arasında Abdülmelik b. Mervan zamanında ordu komutanlığı göreviyle Sivas'a geldiği ve burada şehit olduğu şeklinde bir inanış vardır¹⁴.

Ahmed Hamdî'nin "Feilâtün Feilâtün Feilün" vezniyle kaleme almış olduğu Abdulvahab Gazi menakıbı 78 beyitten müteşekkildir. Manzumenin tamamına baktığımızda sâde ve samîmî bir anlatım göze çarpar. Zaman zaman vezinde aksamalar görülmektedir. Şairin hem Divanındaki şiirlerde hem de Târîh-i Âl-i Osman kasideindeki şiire hâkimiyeti ve vezin kullanımındaki mahareti göz önünde bulundurulduğunda, vezinde göze çarpan bu aksamalar müstensih-ten kaynaklanmış olabilir. Sivas Şehri'nde¹⁵ bu

¹⁴ Menkıbevi hayatıyla ilgili bkz. İsmail Hakkı-Rıdvan Nafiz, *age*, s. 165-167.

¹⁵ Bkz. İsmail Hakkı-Rıdvan Nafiz, *age*, s. 166.

menâkıbnameden verilen beytin bizim metnimizdekinden farklı olması da müstensih hatası ihtimalini kuvvetlendirmektedir.

Şairin böyle bir menakıbnamesi olduğu hem Sivas Şehri isimli eserde hem de İsmail Hami Danişmend'in Destan ve Divan Edebiyatlarında İstanbul Sevgisi isimli eserinde geçmektedir¹⁶.

Günümüze kadar bulunamayan bu metin, Süleymaniye Ktp. H. Şemsi-F. Güneren Blm. No: 38'de kayıtlı yazma mecmuanın 90b-91a sayfalarında yer almaktadır.

Diğer menâkıbnâmelerde olduğu gibi bu menâkıb da halk muhayyilesinin bir ürünüdür. Şair halkın mahsülü olan bu menâkıbı düzenleyerek kaleme almıştır. Durumun böyle olduğu şiirin başında verilen “Sivas’da medfûn Abdulvehhâb Gazî’nin elsine-i ehl-i Sivas’da menâkıbı bu vech üzere meşhûrdur. El-ilmü indellâh” ibaresinden anlaşılmalıdır¹⁷.

---

¹⁶ İsmail Hami Danişmend, *Destan ve Divan Edebiyatlarında İstanbul Sevgisi*, İstanbul 1941, s. 10; Agah Sırrı Levend, *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1988, s. 128.

¹⁷ Menâkıbnâmelerin yazar özellikleri için bkz. A. Yaşar Ocak, *age.*, 36-37.

Ahmed Hamdi, arkadaşlarıyla bir gün türbeyi ziyarete geldiklerinde dostlarının kendisinden burada yatan zatın kim olduğuna dair bilgi istemeleri üzerine bu menakıbı kaleme aldığını ifade etmektedir.

Menakıbnameye göre Abdulvahab Gazi, birçok gazaya katılmış, Gazi namını almış tabîinden bir kişidir. Emevî halifesi Hişam b. Abdülmelik hicri 113 (m. 731-732) yılında İbn-i Şebîb'i komutan tayin ederek Anadolu'yu fethetmiştir. Abdulvahab'ın da içinde bulunduğu bu ordu Rum askerleriyle birçok savaş yapmış, Sivas'ı almak için yapılan şiddetli bir savaşta çok zayıt verilmiş ve bu esnada hem komutan İbn-i Şebîb hem de Abdulvahab Gazi şehit olmuştur. Melik Danişmend döneminde Sivas fethedilmiş, Danişmentlilerden sonra Sivas Selçukluların eline geçmiş ve Selçuklu emirlerinden Çakır Bey rüyasında Abdulvahab'ı görmüş, Abdulvahab bu zattan bir su ağzında bulunan bedenini oradan çıkarmasını istemiştir. Ertesi gün şehir halkına rüyasını anlatan Çakır Bey, rüyasında gösterilen yere giderek sanki canlı gibi duran Abdulvahab'ın kanlı bedenini oradan alarak bugünkü bulunduğu yere defnetmiş ve birçok vakıf kurmuştur. Sürekli olarak ziyaret edilen bu kabir, Osmanlı sultanı II. Bayezid döneminde türbe

haline getirilmiş, üzerine kubbe yapılarak tezyinatla bulunmuş ve padişah fermanıyla vakıf tesis edilmiştir.

Ahmed Hamdî bundan sonra bu menâkıbı yazma sebebini anlatır ve “Söz tamâm oldu duâ eyleyim/Sıdk-ı niyyetle recâ eyleyim” diyerek Cemâleddin Aksarayî’nin kabrinin de bu türbenin yakınında olduğunu ifade ettikten sonra, burayı ziyarete gelenlerden kendisi için de hayır dua isteğinde bulunarak şiirini tamamlar.

Metin

Habbezâ ravza-ı cennet-âsâ

Nevvera’llâhu Teâlâ ebedâ

Kible-i ehl-i salâh u âdâb

Merkad-i Hazret-i Abdulvehhâb

Hâkidir tûde-i misk ü ‘anber

Bâdi Firdevs-i fezâsından eser

Ehl-i hâcâta bu oldu Arafât
Bunda hâsıl olagelmiş hâcât

Gerd-i hem-hassiyet-i kühl-i cilâ
Sengidir cevher-i iksîr-i safâ

Bu idi nakilde tahkîk-i kelâm
Cünd-i İslâmda gâzî-yi benâm

Âl [ü] ashâbıyla olmuşdı nedîm
Misli hem ilm ü şecâatda adîm

Kahramân idi gazâda meselâ
Himmeti meşhûr idi beyne'l-a'dâ

Asrının fazlıyla mümtâzıydı
Tâbîn içre adı Gâzî'yidi

Müslimîn askerine rehber idi
Cümlesinden bu dilârâ er idi

Çok gazâ etmişidi fethe karîn
Âdet olmuşdı gazâ ana hemîn

Şam'da Abdülmelikin oğlu Hişâm
Tutdı çün sadr-ı hilâfetde makâm

Böyle olmuş idi târîhi beyân
Hicret-i Fahr-i cihândan o zamân

Dâhil olmuşdı yüz on üç sâli
İstimâ eyle olan ahvâli

Eyledi İbn-i Şebîbi serdâr
Rûma azm eyledi cünd-i ebrâr

Her taraf asker idüp ceng-i cihâd
Dâim eyler idi feth-i bilâd

Cünd-i İslâm basup Rûm'a kadem
Verdiler Kayser-i ..ma elem

Düşmen-i dîn ile cenk eylediler
Kâfire âlemi teng eylediler

Ol zamân belde-i Sîvâs meger
Asker-i Kaysere olmuşdı makar

Hem metîn idi kılâ' u sûrı
Bu idi memleketin ma'mûrı

Bunda çok cenk-i mesâff eyledi nâs
Döndi bismilgehe şehr-i Sîvâs

Eyledi şehre cihâd ehli hücûm
Her taraf eylediler ceng-i umûm

Müşrikîne bu gazâ dâg oldu
Hûn-ı a'dâ Kızıl Irmag oldu

Cenk ederdi bu gazâda bî-bâk
Saf-be-saf düşmeni eylerdi helâk

Tercemânı sırr-ı şimşîr idi
Düşmana elçi giden Şîri idi

Dahı pür-âteş iken ceng-i mesâff
Oldı devletli o dem fevte muzâf

Müşrikîn ol dem îd eylediler
Çünkü merhûmı şehîd eylediler

Hem şehîd oldı o gün İbn-i Şebîb
Çün zuhûr etdi bu ahvâl-i garîb

Olmadı feth nasîb âhir-i kâr
Kâfire oldı makarr bu diyâr

Tâ zuhûr etdi Melik Dânişmend
A'nî ol şâh-ı saâdet-peyvend

Düşmen-i dîni edüp kahr-ı esîr
Etdi bu beldeyi feth ü teshîr

Münkariz oldu bunun silsilesi
Kalmadı mesned-i şâhda kesi

Oldılar adl ile Rûm sultânı
Âl-i Selçûkun erüp evânı

Şehr-i Sîvâsa olup hâkim o dem
Nâmı Çakır Bey idi ehl-i kerem

Bu selâtın ümerâsından idi
Bu mülûkün vüzerâsından idi

Gece rü'yâda o sâhib-irfân
Bir aceb vâkıyı gördi ayân

Ki leb-i cûyda hûn-âğişte
Hâk-i hûn ile vücûdi şüste

Edüp ol vâli-i zî-şâna hitâb
Dedi hâlâ benim Abdülvehhâb

Sen de gel hayr ile âsâr eyle
Âleme nakşımı izhâr eyle

Mütenebbih olıcak ol vâlî
Etdi tahkîke heves ahvâlî

Subh-dem cem edüp ol mîhr-i dilîr
Bu şehir halkını etfâl ü kebîr

Eyledi vâkıasın nakl ü beyân
Gördüğü vech ile evsâfın ayân

Cümle nâs ile mahallinde durup
Buldılar nakşını yerden çıkarup

Hep beyân etdiği vech üzre sıfât
Gûyiyâ var dahı cisminde hayât

Defn edüp bu ser-gevherânı
Eyledi nice nice ihsânı

Nice evkâf ile ikrâm etdi
Fukarâ zümresine it'âm etdi

O zamândan berü ehl-i ihlâs
Etdiler kabr ziyâretine hâs

İ'tibâr etdi selâtîn ü mülûk
Eyleyüp râh-ı hülûsına sülûk

Geçdi bu resm ile hayli müddet
Âl-i Osmâna erişdi devlet

Bâyezîd ol şeh bir adl-i velî
Ki bu hânedânda yokdur bedeli

Yapdı bu merkadi tezyîn etdi
Hatt ile vakfını ta'yîn etdi

Yapdırıp üstüne bu resme kubâb
Etdi bu vech ile ihrâz-ı sevâb

Mu‘teberdir dahı halk içre henüz
Dahı efzûn ede Hak rûz-be-rûz

Bir gün ihvân ile olup hem-râh
Bu ziyâretgehe geldik nâgâh

Dediler kim ola bu kutb-ı cihân
Ne zamân oldu bu hâk içre nihân

Sergüzeştin bize takrîr eyle
Bildığın mertebe tahrîr eyle

Herkesin tâ ola ma‘lûmı bu kes
Edeler semt-i hulûsına heves

Eyledim sözlerini ol dem isgâ
Reddolunmaz sühan-ı ehl-i safâ

Rûh-ı pâkinden edüp istimdâd
Eyledim hâlini nazm u inşâd

Söz tamâm oldu duâ eyleyelim
Sıdk-ı niyyetle recâ eyleyelim

Rûz-ı mahşerde ola bana şefîc
Bu sebeble vere Hak kadr-i refîc

Hak Teâlâ yerini nûr etsün
Hem tecellî ile mesrûr etsün

Hem-civârında olan ehl-i kubûr
Olalar cümle güneşden magfûr

Evliyâ merkadidir etrâfı
Sülehâ medfenidir eknâfı

Aksarâyî ki Cemâleddîndir
Her kerâmâtıyla şöhret-bîndir

Hâric-i kubbede medfûn olmuş
Kabri envâr ile meşhûn olmuş

Bunda âdâbınla eyle harekât
Âhiretde bulasın fevz ü necât

Ey Hudâvend-i azîmü's-şânım
Ey benim Hâlık-ı zî'l-ihsânım

Etme ihsân kapusun bendene sed
Etme ben bendene ol derdine red

Enbiyânın şeref [ü] şânı için
Âl [ü] ashâbının irfânı için

Tâbiîn ü sülehâ hürmetine
Gâziyân [u] şühedâ hürmetine

Ehl-i aşkın seherî âhı için
Evliyânın dil-i âgâhı için

Rûz-ı mahşerde koma Hamdî'yi zâr
Ola pâ-beste-i zincîre-i nâr

Pertev-i rahmetin işrâk eyle
İttikâ silkine ilhâk [eyle]

Defter-i cürmine çek hatt-ı afv
Nâmını eyle o defterde mahv

Âlem-i sümme denânın şâhı
Ola mahşerde şefâ'at-hâhı

Vere zâirlerine Rabb-i celîl
Her bir hatveye bin ecr-i cezîl

Hem budur cümle muhibbâna recâ
Bu fakîre ideler hayr du'â

NUMAN EFENDİ'NİN ABDULVAHAB GAZİ MERSİYESİ

Numan Sabit (1696-1768)

Sarıhatıpzade ailesinin meşhur isimlerinden biri Numan Efendi'dir. 1696'da doğmuştur. Şair Ahmed Hamdi'nin oğludur. Faik isminde şair bir kardeşi vardır.

Numan Efendi'nin eğitimiyle ilgili ulaşabildiğimiz bir bilgi, amcası Sivas müftüsü Abdullah Efendi tarafından yetiştirilmiş olduğudur. Hayatı hakkında detaylı bilgi bulunmayan Numan Efendi, babası gibi Arapça ve Farsçaya bu dillerde şiir yazacak kadar hâkim birisidir. Elimizde bulunan ve tamamı Arapça olan eserlerinden Fıkıh ilminde derinleştiği anlaşılmaktadır. Ailenin diğer fertleri gibi Ulu Cami ve Sivas'taki medreselerde mütevellilik görevinde bulunmuş, Sivas müftüsü olarak görev yapmıştır. Osmanlı heyetiyle birlikte müftü olarak İran'a gidip gel-

diği de bilinmektedir. Vehbi Cem Aşkun “şairin birçok da cariyesi varmış. Fakat hiçbir evlât bırakmadan 1764 yılında ve 72 yaşında olarak ölmüştür” demektedir¹⁸. Bu bilgiye karşı çıkan İbrahim Aslanoğlu, şairin vefat tarihini 1768 olarak vermektedir ki aynı aileden bir diğer şair olan Hüseyin Hüsnü tarafından yazılan ve mezar taşına hakkedilmiş olan beş beyitlik tarih manzumesi de bunu teyit etmektedir.

şairin, Esad Muhammed ve Emin isminde iki oğlu küçük yaşlarda vefat etmiş ve şair tarafından mezar taşlarına konulmak üzere birer tarih manzumesi yazılmıştır.

Sivas Ziyabey Kütüphanesi’nde bulunan Numan Efendi Mecmuası’nda 1751’de vefat ettikleri bildirilen Esad ve Emin isimlerinde iki oğlu olduğu anlaşılmaktadır. Çocuklarından Esad’ın doğumu için Tokat müftüsü Veliyyüddin Efendi tarafından tarih düşürölmüştür. Ulu Cami civarında oturan Numan Efendi 1761’de kendi adıyla anılan bir kütüphane ile bir eşme yaptırmıştır.

Bu kütüphane 1930’lu yıllarda yıkılmış ve kitapların çoğu kaybolmuştur. 1768’de vefat etmiş olan Numan Efendi, Ulu Cami’nin batısında bulunan ve bugün “Yılandık Evliyası” olarak bilinen yere defnedilmiştir.

Ailenin şair üyelerinden olan Numan Efendi’nin şiirlerinde kullandığı mahlas Sabit’tir. İmam-ı Azam’ın ismi-

¹⁸ Vehbi Cem Aşkun, *Sivas şairleri*, Sivas 1948, s. 171.

nin Numan Sabit olmasından dolayı Sabit mahlasını kullanmıştır. Müstakil bir divanını bulamadığımız Numan Efendi'nin Abdülvehhab Gazi Mersiyesi, müstakil bir miraciyesi ile bazı gazel ve kasideleri elimizdedir. Sivas müftüsü olarak görev yapan Numan Efendi'nin çok sayıda risaleleri bulunmaktadır. Tespit ve temin edebildiğimiz, tamamı Arapça olan risalelerinden bazıları şunlardır: Duâü Enbiyâ ve Evrâdü'l-Esfiyâ, Risâle-i Hacc-ı Ekber, Hizbu'l-Bahr, Risale-i Husn ve Kubh, Risâle fi Hakkı'l-İtikâf, Risâle fi Hakkı'ş-Şiir, Risale-i Selâm, Risâletü'l-Fürâsiye ve Mes'elü'l-Ferâdisiyye.

Mersiye

Numan Sabit'in, Abdulvahab Gazi için kaleme aldığı 29 beyitten oluşan bir mersiyesi bulunmaktadır. Şair bu mersiyede Abdulvahab Gazi'nin Hz. Peygamber'in sancaktarı olduğunu, cesaret ve kahramanlıkta bir benzerinin bulunmadığını ifade eder. Sivas'ın fethi için geldiği ve şehit olduğu bilgisini veren şair, tafsilatını babası Ahmed Hamdi'nin verdiği hatırlatarak, II. Bayezid'in kabrin üzerine bir kubbe yaptırdığını da belirtir.

Zaman içerisinde türbe etrafında tahribatlar meydana geldiğini ve bu sebeple Sivas valisi Za-

ralızade Mehmed Paşa'nın 1747'de türbeyi tamir ettirdiğini, kubbeyi kurşunla kaplattığı ve türbenin dört duvarını da çinilerle bezediğini söyler. Mehmet Paşa'ya övgü ve dua ile mersiye sona erer.

Metin

Habbezâ hazret-i Abdulvehhâb
Ki kerâmâtıyla kutbü'l-aktâb

O alemdâr-ı Resûl ol gâzî
Ki şecâ'atla nazîri nâ-yâb

Zâtı olmuşdı guzâta sürûr
Ana meşrût idi fasl-ı hitâb

Fethi kasdıyla gelüp bu şehre
Bezl-i kuvvetle idüp cenge şitâb

Âkıbet oldu şehîd ravzasına
Açıla ravz-ı cinândan ebvâb

Etdi tafsîlini Hamdî pederim
Ede rahmet ana Rabbü'l-erbâb

Bâyezîd-i velî ol rûh-ı cihân
Yapdı üstüne bu resm-ile kabâb

Kime etmiş râmı devr-i zamân
Ba'z etrâfı olup tâze harâb

Zaralızâde Mehemmed Paşa
O vezîrû'l-vüzerâ a'lı-cenâb

Medhin vasf edemem ol zâtın
Eylesem ben nice te'lif-i kitâb

Sa'y ı hayru'llâhı rızâen li'llâh
Etdi ta'mîr ile ısrâr-ı sevâb

Gabr-i hâkine gûyâ micmer
Yapdı bu tarz-ı hüsnde sîm bâb

Şa..-ile anı mahfûz etdi
Harem-i hâssına tâ ola hicâb

Hak cemâli ile mesrûr etsün
Hem şefî‘ ede bize ol Tevvâb

Çâr dîvârda nakş-ı çîni
Resm olup anda münakkaş mihrâb

Bulundı bir mersiye-ârâyış kim
Zâirîn hurrem olur hem şâd-âb

Kubbeyi kurşunla kablatdı kamu
Oldı mülhem ana bu re‘y-i savâb

Vaz‘ edüp kubbeye zerrîn ‘alemi
Şu‘ledâr olur anınla mehtâb

Yapdı bir me'zene-i 'âlî ana
Oldı kandîli Süreyyâ'ya nikâb

Eyledi hâricine âb-ı ecri
Rûh-ı Sıbteyn için ol 'âlî nisâb

Hak bu kim vâkıf-ı sâni oldı
Selef olmadı buna fırsat-yâb

Olmadı kimseye tevîk bu eser
Der isem kavlı-i esahdır bu cevâb

Dâimâ eyleyelim hayr du'â
Sa'yini ede kabûl ol Vehhâb

Nice hayrâta muvâfık olsun
Dest-giri ola âl ü ashâb

Sûd-mend olmaya hiç hesâdı
Düşmenin dîdeleri görmeye hâb

Nice târîh ile tezyîn etdi
Çâr etrâfını hep şeyh ü şâb

Ben de bu denlü cesâret etdim
Kî şeffâc ola bana rûz-ı hisâb

Bu iki mısra' ile etdi tamâm
Sâbit târîhin anın esbâb

Sîmle oldı müzeyyen ma'mûr
Merkad-i pâki-i Abdulvehhâb 1160 (1747)¹⁹

---

¹⁹ Numan Efendi Mecmuası, Ziyabey Kütüphanesi, no: s. 398-399.

AHMED SUZÎ'NİN ABDULVAHAB GAZÎ MENÂKIBİ

Ahmed Suzî (1765-1830)

Ahmed Sûzî'nin hayatına dair elimizde çok detaylı bilgiler bulunmamaktadır. Şairle ilgili bilgiler sınırlıdır ve yapılan çalışmalarda bu bilgiler tekrarlanmaktadır. Biz de burada aynı bilgileri tekrarlamak durumunda olacağız.

Asıl adı Ahmed'tir. Şiirlerinde Sûzî mahlasını kullanmıştır. 1765 yılında Sivas'ta doğmuştur. Şemseddin Sivasî'nin 6. kuşak torunlarından. Halvetiye tarikatının Sivasîye koluna mensuptur. Tekke çevresinde yetişmiştir. Kaynaklarda eğitime dair net bir bilgi yoksa da Sivas'ta dönemin âlimlerinden dersler almıştır. Alet ilimlerini Hadimî'den, tasavvuf ilmini de Abdülmecid Sivasî'den almıştır²⁰. Divanı'nda ilim tahsili için birkaç yıl gurbette gezdiğinden

²⁰ Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Miellifleri*, İstanbul 1333, C.I, s. 89.

bahsetmesine rağmen bu yerlerin nereler olduğu belli değildir. Henüz on dokuz yaşındayken hicri 18 Rebiü'l-âhir 1198 (m. 10 Mart 1783) tarihinde Sivas'tan hac farizasını yerine getirmek üzere ayrılmıştır. Önce İstanbul'a giderek buradan bir gemi ile yola çıkmıştır. Yolculuk sırasında Kahire'ye uğrayarak burada birkaç gün kalmıştır. Medine'de 72 gün kalan Sûzî, bu yolculuğu, Divan'ında yer alan 39 beyitlik bir Hacnâme'de anlatmaktadır. Dönüşünde karayoluyla Şam'a uğrayıp oradan da Sivas'a ulaşmıştır.

Hac farizasından döndükten bir süre sonra Sivasî dergâhının post-nişini olmuştur. Bu göreve ne zaman geçtiği tam olarak belirtilmese de Divan'da bulunan bir beyitte annesinin vefat tarihinden bir süre sonra olduğu bilgisi mevcuttur. Annesi 1211'de (m. 1798) vefat etmiştir. Buna göre Sûzî 1798 veya 1799'da postnişin olmuş olmalıdır. Hicri 1246²¹(m. 1830) senesinde vefat ettiğine göre otuz yıl kadar bu görevi sürdürmüştür.

Babası Şeyh Ömer Sâni Efendi'den sonra dergâhın şeyhi olmuştur. Sûzî'nin tasavvuf ilmini kendisinden öğrendiği bildirilen Abdülmecid Sivasî, “Şeyhî” mahlasını kullanan büyük dedesi Abdülmecid Sivâsî değildir. Tarihlerimizde Kadızadeliler-Sivasîler tartışması olarak bilinen Medrese-Tekke çatışmasının taraflarından biri olan Abdülmecid

²¹ Bağdatlı İsmail Paşa, *İzabul-meknûn fi'z-Zeyl alâ Keşfi'z-Zünûn an Esâmî'l-Kütübi ve'l-Fünûn*, İstanbul 1947, C. II, s. 549; aynı müellif, *Hediyyetü'l-Ârifîn Esmâü'l-Müellifîn ve Âsârü'l-Musannifîn*, İstanbul, C. I, s. 186.

Sivasî 1049 (m. 1639)'da İstanbul'da vefat etmiştir. Hiç evlenmemiş olan²² Sûzî'nin cenazesi Meydan Camii'nin kuzey batısında bulunan türbeye büyük ceddî Şemseddin Sivasî'nin yanına defnolunmuştur²³.

Anlaşılır ve sade bir dil kullanan şairin şiirlerinden bir kısmı çeşitli bestekârlar tarafından ilahi formunda bestelenmiştir²⁴. Müellifin yedi eseri vardır. Bunlardan beş tanesi manzum ikisi ise mensurdur. Manzum eserleri; Türkçe Divan, Süleymannâme, Kasîde-i Bürde Tercümesi, Pend-nâme ve Menkıbe-i Abdulvahab Gazi'dir. Mensur eserleri ise Sülûknâme ve Vasiyetnâme'dir.

Menâkıb

Bu eserin iki nüshası bulunmaktadır. Bunlardan biri Süleymâniye Kütüphanesi, H. Şemsi-F. Güneren Bölümü no: 11, 111b-114b varakları arasındadır. Diğer nüsha ise bir hat levhası şeklindedir ve Sivas, Yukarı Tekke'deki Abdulvahab Gazi Camii'nin içerisinde, batı duvarında asılıdır. Hat levhası olarak düzenlenen bu nüsha İbrahim Yasak tarafından yayımlanmıştır²⁵.

²² Bkz. M. Fatih Güneren, *Sivasî Şiirleri*, İstanbul 2005, s. 19.

²³ İbnülemin Mahmut Kemal İnal, *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul 1988 (3. Baskı), C. III, s. 1743-44.

²⁴ Bkz. A. Hakkı Türabi, *Sivasî İlahiler*, Sivas 2010.

²⁵ Bkz. İbrahim Yasak, *Sivas Yatırları ve Abdulvebbab Gazi Hazretleri*, Sivas 2010, s. 39-46.

Hız. Peygamber'in sancaktarlarından biri olduğu düşünölen Abdulvahab Gazi'nin menkibesini anlatan ve aruzun Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün kalıbıyla kaleme alınan bu eser, 89 beyitten oluşan bir mesnevîdir.

Ahmed Sûzî, kaleme almış olduğu bu menkibenin Şemseddin Sivasî'den nakledildiğini bildirerek eserine başlamaktadır. Bu mesnevîye göre Abdulvahab gençlik döneminden itibaren Hz. Peygamber'in yanında bulunmuş ve onunla birlikte birçok savaşa katılmıştır. Bu savaşlar sırasında kendisine sancak verilmiş ve birçok kişi kendisi için "Allah ömrünü artırsın" duasında bulunmuştur. Bu dualar bereketiyle uzun bir ömür sürmüştür.

Bir gün Hz. Peygamber'in, arkadaşlarıyla otururken "Gördüğünüz güzel ve acayip şeyleri anlatın." demesi üzerine Abdulvahab ayağa kalkarak, "İran coğrafyasınının tamamını gezdim. Şehir ve beldelerini seyrettim." diyerek bu diyarın güzelliklerini anlatmıştır. Sonunda da bu diyarın tek ayıbının, burada yaşayan insanların Müslüman olmamaları olduğunu ifade ederek, "O yer bizlere nasib olsa ve İslam askeriyle dolsa." demiştir.

Bunun üzerine, Hz. Peygamber, Allah'a dua

ederek, o diyarın ümmetine nasib olmasını ister. Bu duanın hemen akabinde Cebrail gelerek, Hz. Peygamber'e duasının kabul olduğu ve o diyarın Müslümanlarca doldurulacağı müjdesini verir.

Cebrail ayrıca, Hz. Peygamber'in vefatından iki asır sonra Malatya şehrini kendisine ikamet tesis edecek olan Cafer adında mert bir mü'minin birçok belde ve şehri fethedeceği müjdesini de verir. Sahabe bu habere çok sevinirken Abdulvahab, Hz. Peygamber'e sahabeden birinin o döneme yetişip yetişmeyeceğini sorması üzerine Cebrail, soruyu soranın o vakte ulaşacağını söyleyerek, Hz. Peygamber'den, ona tavsiyede bulunmasını ister.

Hz. Peygamber'in vefatından iki asır sonra Abdulvahab, Cafer'i bularak, kendisine verilen emaneti ona teslim eder ve Cafer'le birlikte birçok savaşa katılır.

Cafer, bir gün Sivas yakınlarında yaptığı bir savaşta Ahmer isimdeki düşmana galip gelerek onun Müslüman olmasını sağlamıştır. Ahmer, Cafer'e Battal; Cafer de Ahmer'e Ahmed Turan lakabını verir ve birlikte birçok gazaya katılırlar.

Birçok gazinin şehid olduğu şiddetli bir savaş sırasında Abdulvahab ve Ahmed Turan da şe-

hit olmuşlardır. Ahmed Turan'ın naaşını Soğuk Ilica yanındaki bir kayanın üzerine defnedeler. Suya düşmüş olan Abdulvahab Gazi'nin naaşı suyla birlikte Sivas yakınlarına kadar gelmiş ve uzun bir müddet kumların altında kalmıştır.

Bir azizin rüyasına giren Abdulvahab, o kişiye kendisini kumların içerisinden çıkarması talebinde bulunur. O kişi de sabah olduğunda arkadaşlarıyla birlikte giderek Abdulvahab'ın naaşını oradan çıkararak bir kayanın üzerine defnedeler. Daha sonra kabrin üzerine bir türbe yaptırarak üzerine de bir alem korlar. Bundan sonra Müslümanlar burayı ziyaretgâh haline getirirler ve insanlar bir ihtiyaçları olduğunda buraya gelerek dua ve niyazda bulduklarında ihtiyaçları zâil olur. Bazı hükümdarlar da buraya büyük bir önem vermişlerdir

1160 (1747) yılının sonunda, Sultan Mahmud devrinde dönemin Sivas valisi olan Zaralızade Mehmed Paşa, bu türbeye büyük bir ehemmiyet vererek, güzel bir şekilde tamirini yaptırmış, kabrin etrafını demir parmaklıkla çevirtmiştir. Kapısını saf gümüşten yaptırdığı gibi kubbe ve mezarın üzerindeki örtüyü de yenileyerek vakfi ihya etmiştir. Vali ayrıca, türbenin kubbesini de kurşunla kaplattırılmış ve beş vakit ezan okunabilmesi için yüksek bir minare yaptırmıştır.

Hoca Zeynel suyunu getirtmiş ve ziyarete gelenlerin su ihtiyacını da karşılamış olan vali, türbenin ön tarafına bir mesken yaptırarak burayı müstahkem bir hale yetirmiştir.

Ahmed Sûzî, bundan sonraki beyitlerde, türbe için yaptıklarından dolayı vali Zaralızade Mehmed Paşa'ya hayır duada bulunduğundan sonra Allah'a yakarak kendisi için de hayır dua talebinde bulunmaktadır.

Süleymâniye nüshasının sonunda tarih kaydı ve müstensih ismi bulunmamaktadır. Sadece bazı beyitlerin öncelik ve sonralık açısından farklı olduğu görülen hat levhası şeklindeki ikinci nüshada ise 1280 (1863) tarihi ile es-Seyyid Muhammed el-feyzi min telâmîz-i es-Seyyid İbrâhîm Latîfî kaydı bulunmaktadır. Ahmed Sûzî'nin diğer eserlerinde olduğu gibi bu menâkıbnâme de aruz kusurları bulunmaktadır.

Metin

Fahr-i Âlem (s.a.v.) hazretlerinin alemdârı olan Abdulvahab Gazi hazretlerinin menkıbe-i hasenelerinin cümle ihvâna neşr ve beyânı ümîd-i hayriyesiyle Sivashî Sûzî'nin tanzîmine lutuf buyurdıkları manzûme-i aliyyeleridir.

Fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlîn

Nakl idüp Şems-i Sivâsî-yi 'azîz

İstimâî gelür ihvâna lezîz

Nice oldı hâl-i Abdulvehhâb

Sıdk ile dinlesün anı ahbâb

Ne tarîk ile idüp Rûm'a güzer

Geldi bu câyı nice tutdı makar

Gördüğü vech ile tahrîr itdi
Bildüğü mertebe takrîr itdi

Tâ civânlığı deminden her ân
Kıldı Hazret'le gazâ nice zamân

Dâimâ Hazret ile itdi sefer
Râviler böyle hemân virdi haber

Ki seferde ana râyet virdi
Nice kes 'ammereke'llâh didi

O du'ânun berekâtın buldı
Tûl-ı 'ömr ile mu'ammer oldı

Bir gün ol iki cihânun fahri
Mesned-i 'izz ü sa'âdet-sâzı

Beşeriyet hasebiyle ekdâr
Buldı mir'ât-ı mücellâda gubâr

Şem‘-i cem‘ olmuş idi ahbâba
Lutf ile itdi hitâb ahbâba

Sun‘-ı a‘câb-ı Hudâ’dan söylen
Gördüğünüz var ise şerh eylen

Pes kıyâm itdi yekî ez-ashâb
A‘ni ol Hazret-i Abdulvehhâb

Şerm ile didi eyâ Fahr-i cihân
Eyledim nice diyârı devrân

Îran iklîmini cümle gezdim
Şehr ü bilâdını hep seyr itdim

Görürüm anı bir iklîmdir kim
Olmaya ana menend misl-i ‘adîm

Oldı cümle cebeli pür-eşcâr
Dahi ba‘zısı da zâtü’l-esmâr

Bâg u bustânı anun gûn-â-gûn
Olmış esnâf-ı semerle meşhûn

O yerün âb u hevâsı mergûb
Hem mezârî' u kurâsı makrûb

Pes ricâl ehl-i muhibb-i gurebâ
Cümle nisvânı be-gâyet hüsnâ

Ne kadar vasf olunursa elyak
Şûm-ı küfr oldı 'uyûbı ancak

Ol diyâr bize müyesser olsa
Cünd-i İslâm ile cümle tolsa

Ol dem Allâh'a ricâ itdi Habîb
O yeri ümmetime eyle nasîb

Bu du'âyı diyicek anda hemîn
İndi ol demde de Cibrîl-i emîn

Yâ Muhammed sana Hak itdi selâm
Va'deler kıldı ol iklîme tamâm

Cümlesi sana nasîb olsa gerek
Ümmetün ana kamu tolsa gerek

İki yüz yıl geçe senden âhir
Neslünüzden ola bir er žâhir

Ana hem şehri Malatya makar
Olsa hem nâm-ı şerîfi Ca'fer

Çok gazâlar kıla ol merd-i dilîr
Feth ide nice bilâd ile şehîr

Bu kelâmı deyicek peyk-i Hudâ
Şâd olup cümle-i ashâb âyâ

Hazret-i Gâzi-i Abdulvehhâb
Dedi ol vakte irer mi ashâb

Dedi Cibrîl ol vakite hemân
İrişür hazretüne sâil olan

Eylesen ana vasiyyet hikmet
Ola ol demde bula çok nusret

O mübârek deheni yarin ana
Kim vedî'a idüp ol dem cânâ

Hazret-i Seyyid'ün vaktinden
İki yüz yıl geçübün devrinden

Varup ol Hazret-i Abdulvehhâb
Buldı hem Ca'fer'i fî-vakti kitâb

Vardı teslîm-i emânet itdi
Her gazâya bilesince gitdi

Hazret-i Ca'fer ile seyr iderek
Çok vilâyetleri feth iderek

Çok kıtâl oldı Sivâs kurbında
Ya'ni ol deyr-i Şemâs üstünde

Buldı bir kâfiri nâmı Ahmer
Kıldı anunla musâlih Ca'fer

Hazret-i Ca'fer olup gâlib ana
Müslümân edüp ol dem cânâ

Ahmer ol Ca'fer'e Battâl dedi nâm
Lakab oldı ana bu şöret-i nâm

Dedi Ca'fer ana ol demde hemân
Olsun adun senun Ahmed-i Turan

Ol zamân oldı katı ceng-i şedîd
Nice gâzîler o dem oldı şehîd

Abdulvehhâb ile Ahmed-i Turan
Dahi anlar da şehîd oldı hemân

Buldılar Ahmed-i Turan'ı anda
Defn edüp anı kaya üstünde

Soguk Ilca yanında medfûn
Oldı gufrânına Hakk'ın makrûn

Düşüp ol dem suya Abdulvehhâb
Kurb-ı Sivas'a getürdi seyl-âb

Nice yıl taht-ı rimâlde oldı
Çok zamân cismi o yerde kaldı

Bir azîz gördi anı rü'yâda
Beni çıkar dedi ol vâkı'ada

Subh olup cümle kibârıyla varup
Buldılar cismini yerden çıkarup

Dem-i mahlût ile gördiler anı
Nev-şehîd olmuşa benzer kanı

Cümle a'yân u kibâr ol hinde
Defn edüp bu kayanın üstünde

Yapdırup ravza vü hem kubbe ana
Ki ziyâret kıla ihvân-ı safâ

Kubbei vaz'-ı 'alem kıldı 'ulâ
Her taraftan oldı yârân-nümâ

Çıkup âvâne-i istinkâda
Cem olup cümle-i nâs ol câda

Pes münâcât edüp ehl-i hâcât
Ere maksûda bula hem berekât

Zâirîn ravzasına geldikte
İhtirâz üzre olur gördükde

İ'tibâr etdi ana ba'z-ı mülûk
Kıldılar râh-ı hulûsına sülûk

Etdiler hurmet ü i'zâz buna
İhtirâz üzre kamu halk ammâ

Bin yüz altmış sene itmâmında
Oldı Mahmûd Han eyyâmında

Şehrimiz vâlisi destûr-ı kerem
Ya'ni Mahmûd-ı şiyem 'âli-himem

Zaralızâde Mehemmed Pâşa
Yessiri'llâhu dü-'âlem mâ-şâ'

Bu azîze katı ta'zîm etdi
İ'tibâr eyledi terkîm etdi

Şebeke yapıdırup etdi tezyîn
Hep görenler anı kıldı tahsîn

Sîm-i hâlisden idüpdür bâbın
Dâhil olan gözedir âdâbın

Kıldı tecdîd-i izâr u sakfı
Fî'l-hakîka edüp ihyâ vakfı

Döşedüp pister-i nâzik ile hem
Basa âdâb-ı hulûs ile kadem

Hem ser-i kubbei etdi mersûs
Oldı ancak bu vezîre mahsûs

Kıldı bir ‘âli minâre ihdâ
Ki münâdî ede beş vakte nidâ

Hâce Zeynel suyun edüp icrâ
Cümle âyendeyi kıldı irvâ

Pişvâsında yapup bir mesken
Dahi bir sûretile kıldı muhsan

Nice hayrâtıla etdi ma‘mûr
Kıla dâreynde Hudâ’sı mesrûr

Vere evlâdına Hak ömr-i mezîd
Olalar devlet ü izzetle saîd

Hasenâtı dahi hayrâtı kabûl
Ola dergâh-ı Hudâ'da makbûl

Verdi bir şevk ana ol dem Mevlâ
Bezl edüp zevk u safâ ile ana

Bu hayır olmadı bir ferde sezâ
Oldı ancak buna tevfik-i Hudâ

Yâ İlâhî bize tevfik eyle
Cümle taklîdimi tahkîk eyle

Koma bu Sûzi'yi dil-beste hevâ
Kılma mahşerde Hudâ yâr-i sivâ

Ba'dehû hatm-i senâ eyleyelim
Dahi sıdk ile duâ eyleyelim

Ol Habîbünde muhabbet hakkı
Hem Halîl’indeki hillet hakkı

Enbiyâ zümresinün hürmetine
Evliyâ cümlesinün hürmetine

Cümle ensâr muhâcirler için
Ol Rasûl’ün dahi hâs dostları’çün

Şerm-sâr eyleme mahşerde bizi
Cümle ahbâb ile ihvânımızı

Zâirîne vere Hak ecr-i kesîr
Afv ola cümle kusûr u taksîr

Ahter-i burc-ı saâdet mâhı
Ya’ni ol iki cihânun şâhı

Ola mahşerde bize câ-yı menâs
Ede ol dem kamu ihvânı halâs

Heme-ez-zulmet ü kabr ü arasât
Vere Hak nâzımına fevz ü necât

Eyleriz cümle-i yârâna ricâ
Bu günahkâra ede hayr duâ

NETİCE-İ KELAM

Önceki kısımda verdiğimiz Şemseddin Sivasî, Ahmed Hamdî, Numan Sabit ve Ahmed Suzî'nin Abdulvahab Gazi ile ilgili yazdıklarından bir sonuca gitmemiz gerekmektedir.

Şemseddin Sivasî ve şairin torunlarından Ahmed Suzî'nin Abdulvahab Gazi ile ilgili söyledikler hemen hemen aynı şeylerdir. Her iki şair de Abdulvahab Gazi'nin Hz. Peygamber döneminde yaşayan sahabeden bir zat olduğunu, Hz. Peygamber'in duası ile çok uzun bir hayat yaşadığını ve Hz. Peygamber'in sancaktarı olduğunu ifade etmektedirler.

Hz. Peygamber'i görmüş, onun sohbetine katılmış olan sahabenin isimleri net olarak bilinmektedir. Bu sahabeler arasında Abdulvahab isminde birisi mevcut değildir.

Ayrıca son sahabenin Hz. Peygamber'den yüz yıl sonra vefat ettiği bilgisinden de hareketle Abdulvahab Gazi'nin sahabe olmadığı ortaya çıkmaktadır.

Bundan dolayı Ahmed Hamdî'nin verdiği bilgiler daha makuldür.

Buna göre Emevîler döneminde halife Hişam b. Abdül-melik'in hicri 113 (m. 731-732) yılında İbn-i Şebîb komutasında Anadolu'yu fethetmek için gönderdiği orduda görevli komutan/askerlerden biri de Abdulvahab Gazi'dir. Sivas'ı almak için Rum askerleriyle yapılan şiddetli bir savaşta şehit düşen, tabîinden bir zat olduğu rivayeti tarihi yönden daha doğru gibi gözükmektedir.

KAYNAKÇA

Arslan, Mehmet: “Edebiyatımızda Fihrist-i Şâhânlar ve Sivaslı Ahmed Hamdi’nin Fihrist-i Âl-i Osmân’ı”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarıhatîpçâdeler*, (Ed. Alim Yıldız), Sivas 2011.

Aşkun, Vehbi Cem: *Sivas Şairleri*, Sivas 1948.

Aslanoğlu, İbrahim: *Sivas Meşhurları*, Sivas 2006.

Avcu, Ali: “Müftü Abdullah Efendi’nin İki Risalesi”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarıhatîpçâdeler*, (Ed. Alim Yıldız), Sivas 2011.

Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyetü’l-Ârifîn Esmâ’ül-Müellifîn ve Âsârü’l-Musannifîn*, İstanbul.

Bağdatlı İsmail Paşa, *İzâbu’l-meknûn fi’z-Zeyl alâ Keşfi’z-Zünûn an Esâmi’l-Kütübi ve’l-Fünûn*, İstanbul 1947.

Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333.

Danişmend, İsmail Hami: *Destan ve Divan Edebiyatlarında İstanbul Sevgisi*, İstanbul 1941.

Güneren, M. Fatih, *Sivasî Şürleri*, İstanbul 2005.

İnal, İbnülemin Mahmut Kemal: *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul 1988.

İsmail Hakkı-Rıdvan Nafiz: *Sivas Şebri*, (Hazırlayan Recep Toparlı), Sivas 2005.

Levend, Agah Sırrı: *Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul 1988.

Numan Efendi Mecmuası, Ziyabey Kütüphanesi, no: s. 398-399.

Ocak, Ahmet Yaşar: *Kültür Tarihi Kaynağı Olarak Menâkıb-nâmeler*, Ankara 1997.

Ocak, Ahmet Yaşar-Kutlu, Mustafa: *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*, İstanbul 1986.

Pala, İskender: *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, Ankara tsz.

Recep Sivasî: *Hidayet Yıldız*, (Haz. M. Fatih Güneren), İstanbul 2000, s. 38.

Şahin, Salih: “Sarhatipzâde Seyyid el-Hâc Numan Efendi”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarhatipzâdeler*, (Ed. Alim Yıldız), Sivas 2011.

Toparlı, Recep: “Ahmed Hamdî’nin Kasideleri”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarhatipzâdeler*, (Ed. Alim Yıldız), Sivas 2011.

Türabi, Ahmet Hakkı: *Sivasî İlabiler*, Sivas 2010.

Yasak, İbrahim, *Sivas Yatırları ve Abdulvehab Gazî Hazretleri*, Sivas 2010.

Yekbaş, Hakan: “Sarhatipzâdelerden Numan Sabit Efendi ve Bilinmeyen Mi‘râciyesi”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarhatipzâdeler*, (Ed. Alim Yıldız), Sivas 2011.

Yıldız, Alim: *Ahmed Hamdî Divanı*, Buruciye Yayınları, Sivas 2011.

Yücel, Ebubekir Sıddık: “Sarhatipzâdelere Ait Üç Vakfiye”, *Kültür Tarihimizde Sivaslı Bir Aile Sarhatipzâdeler*, (Ed. Alim Yıldız), Sivas 2011.

